

Матеріали для дистанційного навчання з курсу
«Аналіз музичних творів»
для студентів 3 курсу освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності «Музичне мистецтво»
Спеціалізація: фортепіано (орган)
на період з **07.09.2020 по 30.10.2020**

Викладачі: професор **Жарков О. М.** (група «а») bekar09@ukr.net
професор **Коханик І. М.** (група «б») kin957@ukr.net

МОДУЛЬ І. Теоретичні засади музичного формотворення та принципи організації матеріалу в музичному творі.

Змістовий модуль 1. Специфіка музичного мовлення та способи його організації.

08.09, 15.09.2020

Тема І. Предмет аналізу музичних творів: мета та завдання.

Музичний твір – визначення. Зміст музичного твору, його обумовленість взаємодією комунікативних, соціальних, психологічних, семіотичних ознак. Множинність його інтерпретацій. Різновиди музичного твору. Текст музичного твору. Обумовленість численності інтерпретацій різноманітністю форм існування музичного твору. Наявність різних визначень поняття музична форма в сучасному музикознавстві, діалектична єдність форми-процесу та форми-кристалу. Множинність методів аналізу музичного твору.

Ключові слова і поняття: музичний твір, інтерпретація, текст музичного твору, музична форма, методи аналізу музичних творів.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995.
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации: учебное пособие. – К. : 2012
5. Холопов Ю. Принцип классификации музыкальных форм // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. – М.: Музыка, 1971.
6. Холопова В. Музыка как вид искусства. – М., 1990.

Тема II. Музичний жанр. Музичний стиль.

Музичний жанр – визначення поняття. Способи об'єднання творів у великі жанрові групи. Класифікація жанрів: первинні-вторинні, прості-складні, вокальні-інструментальні тощо. Жанрові параметри: життєве призначення, умови побутування, жанровий зміст, засоби жанрової виразності. Основні жанрові начала тематизму: декламаційність, розспівність, моторика. Методи жанрового розвитку тематизму. Стиль – етимологія поняття. Визначення. Еволюція поняття. Ієрархічність побудови стилю. Поняття полістилістики в музиці ХХ ст.

Ключові слова і поняття: музичний жанр, жанрові параметри, жанрові начала тематизму, жанровий розвиток, музичний стиль, полістилістика.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995.
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Михайлов М. Стиль в музыке. – Л.: Музыка, 1981.
5. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке. – М.: Владос, 2003.
6. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
7. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. – М.: Музыка, 1973.
8. Сохор А. Вопросы социологии и эстетики музыки. Статьи и исследования. – Л.: Сов. композитор, 1981. – Вып. 2.
9. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. – М.: Музыка, 1964.

22.09, 29.09.2020

Тема III. Музична мова та мовлення.

Функції мови як основного комунікативного фактора. Мовні властивості музики. Структурно-функціональна модель музичної мови. Музичне смислоутворення, музичні знаки. Засоби музичної виразності як конкретні прояви музичної мови. Класифікація засобів музичної виразності. Музичне мовлення та його специфіка. Способи взаємодії мови та мовлення.

Ключові слова і поняття: мова, музична мова, мовлення, музичне мовлення, музичні знаки, засоби музичної виразності.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Протопопов В. Очерки из истории музыкальных форм XVI-XIX веков. – М.: Музыка, 1979.
5. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
6. Холопова В. Музыка как вид искусства. – М., 1990.
7. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
8. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.
9. Шип С. Музыкальная речь и язык музыки. – Одесса: Изд-во ОДК им. А.В.Неждановой, 2001.

Тема IV. Тема та тематизм.

Тема та її статус у музичному творі. Музична тема як найбільш повна та завершена форма інтонаційного втілення музичного образу. Тема як структурний елемент. Структурна різноманітність і жанрова змінність теми. Види тем. Поняття темоутворення. Тема та тематичне ядро. Композиційні процеси в темі. Поняття тематичного комплексу. Особливі форми тематизму: розсереджений тематизм. Поняття фону та рельєфу та їх різновиди.

Ключові слова і поняття: музична тема, темоутворення, тематичне ядро, тематизм.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995
2. Мазель Л. Строеение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
5. Ручьевская Е. Функции музыкальной темы. – Л.: Музыка, 1977.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
7. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

06.10, 13.10.2020

Тема V. Музичний синтаксис, масштабно-синтаксичні структури.

Визначення поняття музичного синтаксису. Складові музичного синтаксису. Субмотив як найменша складова музичної тканини. Мотив як основа формування та розвитку тематичного комплексу. Фраза, її структурний та інтонаційний статус. Період як найбільш масштабна синтаксична структура та речення як його складова. Масштабно-синтаксичні структури та їх роль у становленні та видозміненнях тематичного матеріалу. Класифікація масштабно-синтаксичних структур: періодичність, дроблення, підсумовування, дроблення з замиканням.

Ключові слова і поняття: музичний синтаксис, субмотив, мотив, фраза, період, речення, масштабно-синтаксичні структури.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995
2. Мазель Л. Строеение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
5. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
6. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

Тема VI. Функції частин в музичній формі. Засоби експонування та розвитку матеріалу.

Функціональні основи музичної композиції. Поняття функції та структури. Види функцій. Система функціонально-композиційних рівнів. Три основні функції існування музичного твору. Поняття суміщення функцій. Загальні композиційні функції. Спеціальні композиційні функції. Поняття композиційного відхилення, композиційної модуляції, композиційного еліпсису.

Ключові слова і поняття: функція, структура, функціонально-композиційні рівні, суміщення функцій.

Рекомендована література:

1. Бобровский В. Функциональные основы музыкальной формы. – М., 1978.
2. Мазель Л. Строеение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. – М.: Музыка, 1982.
5. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
7. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

20.10.2020

Тема VII. Слово і музика.

Змістовна та композиційна взаємодія поетичного тексту та музики у вокальних формах. Часова метроритмічна організація поетичного тексту: стопа, вірш, строфа. Системи метричної організації поетичного тексту: силабічна, силаботонічна, тонічна. Поетичні форми та їх відображення в музиці. Принципи співвідношення поетичного і музичного тексту, основні принципи вокалізації тексту. Класифікація вокальних форм. Метод аналізу вокальних творів. Історичне місце вокальних форм.

Ключові слова і поняття: стопа, вірш, строфа, метрична організація поетичного тексту, вокалізація тексту, вокальні форми.

Рекомендована література:

1. Анализ вокальных произведений / Ред. Е.Ручьевская. – Л., 1988.
2. Лаврентьева И. Вокальные формы в курсе анализа музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1978.
3. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.

27.10.2020

Контроль модульний: за змістовим модулем 1. Семінар: Принципи організації матеріалу в західноєвропейській музиці Нового часу.

Змістовий модуль 2. Прості форми: особливості структури та виразові можливості

03.11, 10.11.2020

Тема I. Період. Класифікація. Різновиди.

Етимологія та визначення. Тонально-гармонічна логіка. Розчленування. Каденції. Класифікація періоду: замкнений-розімкнений, однотональний-модулюючий, поділяється на речення – не поділяється на речення, тематичне співвідношення речень, квадратний-неквдратний. Розузгодження структури і функцій в періоді. Розширення і доповнення. Різновиди періодів: „моцартівський” період, період типу розгортання. Складний період.

Ключові слова і поняття: період, класифікація періоду, різновиди періодів.

Рекомендована література:

1. Горюхіна Н. Еволюція періоду. – К., 1975
2. Мазель Л. Строеие музикальнх произведений. – М.: Музыка, 1979
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музикальнх произведений. – М., 1967.
4. Ручьевская Е. Классическая музикальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
5. Тюлин Ю. и др. Музикальная форма. – М., 1974.
6. Холопова В. Формы музикальнх произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.

17.11.2020

Тема II. Прості багаточастинні форми: двочастинна та тричастинна.

Загальні положення: визначення, можливості простих форм, розвиток та структура, тонально-гармонічна логіка. Двочастинна форма: визначення, класифікація, умови об'єднання, область використання простої двочастинної форми. Репризна двочастинна форма: визначення, логіка розвитку, особливості реприз. Безрепризна двочастинна форма: особливості застосування. Проста тричастинна форма: загальні положення, визначення, класифікація, особливості середнього розділу та репризи. Етапи розвитку простих форм.

Ключові слова і поняття: прості багаточастинні форми, проста двочастинна форма, репризна двочастинна форма, безрепризна двочастинна форма, проста тричастинна форма.

Рекомендована література:

1. Мазель Л. Строеие музикальнх произведений. – М.: Музыка, 1979
2. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музикальнх произведений. – М., 1967.
3. Ручьевская Е. Классическая музикальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
4. Тюлин Ю. и др. Музикальная форма. – М., 1974.
5. Холопова В. Формы музикальнх произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.

24.11.2020

Контроль модульний за змістовим модулем 2: ПРОСТІ ДВО- ТА ТРИЧАСТИННІ ФОРМИ

Рекомендовані практичні завдання для самостійної роботи (до I змістового модулю «Специфіка музичного мовлення та способи його організації»)

Проаналізувати особливості теми та її розвитку в творах:

- Ф. Шопен. Прелюдія № 6 h-moll; Прелюдія № 20 c-moll;
Л. Бетховен. Соната № 14 (1 ч.).

Проаналізувати з точки зору масштабно-синтаксичних структур музичні твори:

- Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 17, I ч.; Соната для фортепіано № 7, III ч.;
П. Чайковський. „Пори року”, „На трійці”;
Й. Гайдн. Квартет № 12 (ор.76 № 2), ч. II;

В. Моцарт. Соната для скрипки d-moll;
Д. Шостакович. Симфонія № 5, ч. II.

Проаналізувати твори з різним типом викладення музичного матеріалу:

- а) експозиційним – Ф. Шопен. Прелюдія № 7,
- б) розвиваючим – Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 1, III ч. (середина тріо),
- в) завершуючим – П. Чайковський. Романс „Ночи безумные” (перші 8 тактів).

Проаналізувати наступні твори:

- Ф. Шуберт. „В путь”; „Лісовий цар”;
- М. Глінка. „В крові горит огонь желанья”; „Не пой, красавица, при мне”; „Жайворонок”; „Венеціанська ніч”; „Не искушай”;
- М. Мусоргський. „Пісні і танці смерті”: № 1 „Колискова”;
- П. Чайковський. „Пікова дама”: романс Поліни; романс „То было раннею весной”.

Рекомендовані практичні завдання для самостійної роботи (до 2 змістового модулю «Загальні принципи дво- та тричастинності в музиці»)

Проаналізувати наступні твори:

- Й. Бах. Французькі сюїти: № 1 d-moll Менует II, Сарабанда; № 2 c-moll Менует II, Куранта;
- Л. Бетховен. Соната № 1, I ч., головна партія; III ч. Менует; соната № 6, I ч., головна партія; соната № 14, фінал, головна партія; соната № 32, II ч., перший період;
- В. Моцарт. Соната № 14 c-moll I ч., головна партія; № 7 C-dur, I ч., гол. партія; симфонія № 40 g-moll, I ч., головна партія, фінал, тема; „Юпітер”, I ч.; квартет d-moll, I ч.;
- Ф. Шопен. Мазурка, ор. 63, № 2; етюд, ор. 10, №№ 5, 9, 10; прелюдії №№ 2, 9;
- Ф. Мендельсон. Пісні без слів, №№ 12, 15, 18, 19, 22, 24, 27, 28, 35, 37;
- Й. Брамс. Інтермеццо, ор. 76, № 4;
- К. Дебюссі. Прелюдії „Вітрила” (I-й період), „Дельфійські танцівниці” (I-й період”);
- О. Скрябін. Прелюдії, ор. 11, №№ 4, 5, 9, 22; етюд, ор. 8, № 12;
- С. Прокоф'єв. „Швидкоплинності”, ор. 22, №№ 1, 2, 7, 10, 12, 15; Концерт для скрипки з оркестром № 2, I ч., побічна партія; Гавот, ор. 32;
- С. Рахманінов. Романс „Бузок”;
- М. Скорик. „Гуцульський триптих”, I ч., 1-ша тема.
- Л. Ревуцький. „Пісня” для фортепіано, ор. 17 № 1, g-moll, тема;
- Б. Лятошинський. „3 прелюдії”, ор. 44, № 4, тема;
- П. Сокальський. Елегія для віолончелі та фортепіано, тема;
- Б. Лятошинський. Сюїта „Ромео і Джульєтта”, № 1 – „Марш”, тема.
- Л. Бетховен. Соната № 16, фінал, перша тема;
- Р. Шуман. „Мотильки”, № 7;
- Д. Шостакович. „3 єврейської народної поезії”, № 4;
- М. Римський-Корсаков. „Ялина та пальма”;
- Ф. Шопен. Етюд, ор. 25 № 1, As-dur;
- Й. Брамс. „Колискова”, ор. 49, № 4;
- Е. Гріг. Баллада, тема;
- О. Скрябін. Прелюдія, ор. 11, № 2, a-moll;
- С. Прокоф'єв. „Швидкоплинності”, № 18;
- Ф. Шуберт. Вальси, ор. 9: №№ 2, 8, 14;
- В. Косенко. „24 дитячі п'єси для фортепіано”, ор. 15: № 4 – „Українська народна пісня”, № 6 – „Вальс”, № 11 – „Пастораль”.
- Л. Бетховен. Соната № 15, Andante (до тріо), Соната № 3, скерцо (крайні розділи);
- С. Прокоф'єв. „Швидкоплинності” №№ 6, 12;

- П. Чайковський. „День ли царит”;
Р. Шуман. „Віденський карнавал”, II ч. Романс;
К. Дебюссі. „Місячне сяйво”;
Й. Брамс. Соната для скрипки та фортепіано № G-dur, головна партія; В. Косенко. „24 дитячі п'єси для фортепіано”, ор. 15: № 10 – „Полька”, № 14 – „Дощик”;
Л. Ревуцький. „Пісня” для фортепіано, ор. 17 № 1, g-moll;
Б. Лятошинський. „3 прелюдії”, ор. 44, № 2.

Питання для самоперевірки

До модулю I. Теоретичні засади музичного формотворення та принципи організації матеріалу в музичному творі.

Змістовий модуль 1. Специфіка музичного мовлення та способи його організації.

1. Назвати способи існування музичного твору.
2. Що таке текст музичного твору?
3. В чому полягає специфіка музичної інтерпретації?
4. Визначити поняття музичного жанру.
5. Назвати існуючі жанрові класифікації.
6. Що таке жанрові начала в музиці?
7. В якому співвідношенні один до одного знаходяться індивідуальний (персональний), національний (етнічний) та історичний стилі?
8. Що таке полістилістика?
9. Назвати основні принципи жанрового та стильового аналізу музичного твору.
10. Дати визначення понять музичної мови та музичного мовлення.
11. Дати детальну характеристику кожного із засобів музичної виразності.
12. Прослідкувати еволюцію засобів музичної виразності по відношенню до різних музичних стилів.
13. Що розуміється під темою музичного твору?
14. Охарактеризувати основні види тем.
15. Дати визначення: мотиву, субмотиву, фразі реченню.
16. Що таке: дроблення, підсумовування, дроблення з замиканням, пара періодичностей.
17. Визначити поняття функції та структури музичної композиції.
18. Назвати типи метричної організації поетичного тексту.
19. Дати визначення стопи, вірша, строфи.
20. Перерахувати основні принципи вокалізації тексту.
21. Навести класифікацію вокальних форм в музиці.
22. Викласти особливості методики аналізу вокальних творів.

Змістовий модуль 2. Прості форми: особливості структури та виразові можливості

1. Які існують історичні різновиди періодів?
2. За якими принципами класифікуються періоди?

3. Що таке складний період?
4. Визначити особливості простої двочастинної форми, охарактеризувати її різновиди.
5. Які існують різновиди простої тричастинної форми?